

Весна Капор

ПОПУЊАВАЊЕ ПРАЗНИНЕ

Владимир Пиштало: *Венеција*,
Агора, Зрењанин, 2011.

„Како је чудно живети у телу.”

И у Венецији, као и у Тесли, реч је, не само о интроспекцији, већ и о маскама; вечито питање: шта је маска а шта сам ја? Ово је и прича о томе да се човек може спустити у нижи облик, животињски, и поћи у више сфере, небеске, и да су карневали места таквих метаморфоза. Да ли је венецијански карневал заправо парабола за константно стање цивилизације?

(Из ауторкиног писма писцу)

Владимир Пиштало је из више разлога аутентичан писац. Један од њих сигурно лежи у поетици кроз коју пратимо необичне светове чији су ослонци изузетни детаљи од којих је суштински и сачињена важност живота свакога од нас, коначно и цивилизације. Писци се разликују по много чему, али оно што је за читаоце важно, и што непогрешиво осете, јесте то колико је сам приповедач насељен у редове које пише и колика је снага његове емоције у сликама које ниже. У рукопису Владимира Пиштала читалац је сигуран: он увек уложи највећи улог: поверење у читаоца и свет, а притом је потпуно посвећен потрази за самим собом.

Освајање слободе кроз језик, померање граница уобичајених доживљаја, премештање значења са обичног, поствареног погледа на свет, коначно оживљавање читавог космоса као низа метафоричних детаља, чине да Пишталови редови заврте пред очима непоновљиву,

нову стварност у којој се и сам писац отвара кроз низ детаља, као сведок чудесног. Тако се тежиште света претаче у згуснути низ светлећих тренутака кроз који писац вођен сопственом потрагом, осветљава и читаоца као саучесника у свету у коме је понекад очајнички потребно трагати, а понекад довољно само широм отворити очи.

Проза Владимира Пиштала има карактеристике карневалског путовања кроз време. Маска као доминантни мотив и изазов протеже се кроз његов целокупан рукопис. Тако се карневалска Венеција даје као парабла цивилизације и могућност досезања најинтимнијих сфера сваког појединца.

Писац се непрестано поиграва категоријом времена. Слаже слике негдашње Венеције, негдашњег себе, својих предака и венецијанских митова, као пресликаче и лакмус папир једне преко других. У том поступку, коначно, провиди се повезаност свега у једно и истовремено отвара питање: *зар је *што* све?* А онда, после једног катарзичног тренутка, пада и одговор: *што је довољно.*

Владимир Пиштало се са лакоћом креће кроз *шуму* догађаја и ликовна, синкретичким поступком. Спајање и поистовећивање свеукупних знања и облика човековог бивства сагледава се у Венецији. Самим тим и синестезија, као средство осећања света, пре свега, помера границе читаочеве стварности током целог романа што потрагу за коначним одговором, коначним собом чини мистичном. Стварном и иреалном у истом тренутку. И неописиво заводљивом.

Роман *Венеција*, Владимира Пиштала, низ је метаморфоза пишчевог разоткривања егзистенцијалног, тако да се пред нама указује, непрестано варирајући низ (скоро) екстатичних спознаја. Од питања: *али, зар само ово*, преко осећања једначења са светом (*осећао сам се у рођачком односу са свима*) до езотеријског осећања света (*животи је мистерија, научи да је пријерливи*), Пиштало слојевито разматра много тема фокусирајући човекову тежњу за немогућим: испуњење сопственог трагања, кроз један од најблиставијих топонима, који упркос свим познатим законима опстаје: кроз лице Венеције. Тако се прожимају приче о себи, о алхемији идеалног места, и есенцији човечанства. Преко потраге, очајничке и обесне, истовремено, приповедач изједначен са пишчевим гласом, покушава демистификовати лице света, постављајући питање: *шта је, заправо, лице а шта маска? Шта је мит, а шта утопија? Шта је свет, а шта појединац у устројству неумољивог узуса стварности?*

Многобројне су пишчеве дилеме и открића: недовољност понуђеног, ускраћена могућност потраге, побуна против мериторног система, дубока неусаглашеност са самим собом, само су део овог

метаморфозног романа-водича кроз себе и свет. Пишталова Венеција, као и сам топос, чаробна је лампа за истинске трагаче. Због чега? Има толико разлога и они се непрестано мењају, отварају се нове слике и спознаје, старе мењају облик и усложњавају се. Роман се отвара, искреном причом у којој приповедач заточен у времену и месту, у телу, које није бирао, незадовољан свиме што јесте непрестано поставља питања: *да ли сам био ја*, и, по угледу на једног Мановог јунака, *лејо, али зар само ово?*, продубљује суштинску потрагу за јаством. Коначно, сусрет са Венецијом јесте испуњење сна једног необичног смртника: *добро је и довољно је*.

Роман је, истовремено и историјско и путописно бележење блесак свега што човек може да досегне трагајући за собом, кроз причу о граду у коме се огледа цивилизација, и који је њена опсена. У пет поглавља писац бљесковито прелази пут од себе до себе: од београдске ноћи и пројекције Фелинијевог *Казанове* до карневала, десетину година касније, као низа квинтесенцијалних спознаја.

Основно питање, које мучи нашег јунака/писца: *да ли (ако) сам био ја*, (*у једном одсечку времена*) полуга је која покреће и његову жудњу за једначењем са светом, са предосећаним и сањаним тренуцима, и немир и празнину из које изничу стрепње и потрага.

„Карневал ми је показао шта ћу све бити кад не будем ја. Кад постанем ветар, кад постанем река, кад постанем крошње. То ће бити крај похлепе. Кад постанем: све.”

Од новеле *Corto Malteze* и *Alexandridge*, преко збирки прича и *Теле*, Владимир Пиштало окренут је великим темама, великим биографијама. Међутим, то нису обичне приповести; пишући о другима, кроз све редове написаног осећа се страст за причом, страст за откривањем и описивањем света у себи кроз друге. Још у *Alexandridi* забележио је причу о таласима: *и један велики талас се расипине, као да никада није био... а после њега дође милион малих, сивих...* Та потрага за сопством кроз друге у Венецији се шири и прелива из једнине у множину. Тако се на изванредан начин потрага и опсена додирују у географској одредници Медитерана као једној од тачака озарења, као идеје јединства свеколиког невидљивог, минулог, и видљивог рањивог света. Низ слика, низ могућих доживљаја из којих изниче осећај једначења свега на свету, можда се најлепше осликава у реченици: *био су фијумске фреске са очима мојих рођака*.

Венеција није само пишчево билдунгс путовање. То је путовање свакога ко може и сме, ко жели да протресе себе и свет. Ово магијско путовање, заправо и није литерарна фикција, ово је заправо низ минијатура, низ слика композицијски сложених у пет целина, у којима је

сваки поднаслов: разгледница. Разгледница која паралелно нуди појавност ствари, лица и догађаја и истовремено њихово наличје. Сваки мотив је истовремено и сумња и потврда, и лице и маска, и сенка и облик. Истовремено се објављују и свет домишљеног и слике стварног (*Најме, може се пронаћи друзи свети не најушијајући овај у коме живимо.*).

Читајући исписане редове намеће се осећај да је писац прошавши цео циклус метаморфоза освојио слободу, освојио свет... и да се радост тог освајања, преточила у прозу као низ невероватних, блиставих гозби. И да је, непрестано тражећи приче постао мађионичар који је у стању да и најмрачније догађаје опише тако да, не само заживе пред читаоцем, него и покажу другу страну: да заблистају.

Читајући ову књигу свакако ћемо путовати чудним сферама, непрестано проналазити нова питања и нове одговоре. И коначно, Пишталов рукопис се може читати у различитим кључевима, али оно што је важно јесте да он подржава вечити ток причања и показује да *прича никад неће умрећи*. И то нас теши, једнако као и Андрићева беседа о бескрајној људској потреби за причањем. Отуда после ишчитавања Венеције, после дугог путовања кроз које писац катарзично исказује себе, заиста залебди мисао: *како је чудно бићи у шелу!*

Ако се може, у овом тренутку потпуне буке у којој нико никога не чује, говорити о писцу који на најбољи могући начин сажима све савремене токове и традиционални наративни ток у српској књижевности, онда је то несумњиво Владимир Пиштало.